

Milí bratři, milé sestry,

začneme dnes příběhem, který si - v souvislosti s dnešním prikázáním - vyprávějí naši starší sourozenci ve víře. Rabi Izrael Mejr Kagan byl muž, který po celý život mluvil jen pravdu. Jednou byl povolán jako svědek k nějakému soudnímu procesu. Rabi Izrael však měl problém. Nechtěl přísahat u soudu. A tak prosil patřičného obhájce, aby byl osvobozen od přísahy. Obhájce o této jeho prosbě informoval soudce a dodal: *Říká se, pane soudce, že tento rabi po celý svůj život nezhaltal.* Soudce byl skeptický a zeptal se obhájce, co si o tomto mínění lidí myslí a zda tomu věří i on sám. Obhájce odpověděl: *Nevím, co si o tom mám myslet... Ale jedno je jisté: Tohle nikdo nevypráví ani o mně, ani o vás.*

Deváté prikázání *Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví* se v první řadě týká svědka při soudním procesu. V dobách starého Izraele, stejně jako ještě v dobách nedávných, byl svědek jedním z nejdůležitějších aktérů soudního přelíčení. Policii tenkrát neměli, aby vyšetřila daný zločin a přinesla důkazy o vině či nevině obžalovaného. Možná kdyby v Izraeli tehdy fungovala kriminálka Las Vegas, nemuselo by se toto prikázání dostat až do Desatera.

Svědectví svědka totiž bylo pro verdikt soudu naprosto zásadní. Svědek vlastně rozhodoval o dalším osudu obžalovaného. Často dokonce o jeho životě a smrti.

Tak tedy: *Nebudeš proti svému druhu křivě svědčit, protože máš jeho život ve svých rukou. Musíš svědčit pravdivě, přímě a správně. Protože kdybys náhodou svědčil křivě, lživě a falešně, mohl bys svého bližního neprávem připravit o jméno, o důstojnost, o majetek, nebo také o hlavu.*

My známe z Písma svatého otřesné případy křivých svědectví. Na svou kůži to pocítil třeba chudák Nábót, o kterém jsme mluvili v souvislosti s prikázáním *Nepokradeš*. Možná si pamatujete: královna Jezabel uplatila dva křivé svědky. Ti obvinili Nábota z rouhání a on byl okamžitě ukamenován.

A ten nejznámější případ křivých svědectví u soudu se týká Ježíše. I proti němu vystupují falešní svědkové – na popud židovské velerady (nebo snad: velezrady?), která chtěla Ježíše za každou cenu odsoudit k smrti. Jejich svědectví se však, podle evangelistů, nedařilo sjednotit. Až se nakonec našli dva svědkové, kteří překroutili Ježíšova slova: *Zbořím tento chrám a ve třech dnech jej postavím.* Jak víme, Ježíš tím myslel chrám svého těla... Ale oni jej tímto označili za buřiče a revolucionáře, který chce snad zbořit jeruzalémský chrám. Toto svědectví už úspěch mělo...

Milí bratři, milé sestry, nevím, kolikrát – a zda vůbec někdy – jste byli u soudu jako svědci. Já jenom jednou. Tím chci říct, že kdybychom skončili u tohoto doslovného významu devátého prikázání, pak se nám to jaksi zúží na jeden, dva, tři okamžiky v životě. Když nás někdo povolá k soudu jako svědky, máme svědčit pravdivě.

Právem tedy musíme toto prikázání rozšířit – a jít tak ve stopách židovských a křesťanských vykladačů, kteří dotáhli toto prikázání do běžných životních situací. A nemusíme proto ještě opouštět obraz soudu. Vždyť celý náš život je vlastně jeden nepřetržitý soudní proces. Asi nikdo to nepopsal lépe než Franz Kafka ve svém díle *Proces*. Každý den nás někdo soudí, hodnotí. A pořád nás někdo povolává za svědky.

Lidé se nás dotazují na naše blízké a známé. Ptají se nás, jak je vidíme, co jsme o nich slyšeli, co jsme s nimi prožili. Vypyávají se nás, jak tamtoho a tamtu hodnotíme, jestli jim důvěřujeme, jestli je pokládáme za chytré lidi nebo naopak za hlupáky, zda je na ně spoleh, jaké jsou jejich klady a zápory. Dnes a denně jsme voláni před takový malý soudní tribunál, abychom svědčili o druhých lidech. Není pomalu dne, kdy bychom nesvědčili ve prospěch či v neprospěch našich bližních.

A i zde nás Hospodin vyzývá, abychom nebyli křivými svědky. Abychom proti našim blízkým v žádném případě nesvědčili falešně, nepravdivě. Abychom se naopak osvědčili jako pravdiví svědkové.

A víte, kdo je to podle Písma pravdivý svědek? Ten, který v běžném životě o druhých lidech v jejich nepřítomnosti buďto mlčí, anebo o nich mluví s láskou a dobře. Pravdivý svědek je ten, který umí na druhých najít něco dobrého – a to vyzdvihnout. A když opravdu není moc co vychválit, pak si zakáže o svých bližních mluvit vůbec. K devátému prikázání tedy jednoznačně patří varování před pomlouvami, před pokusem pomluvit druhé lidi. To je bezpochyby jeden z nejrozšířenějších lidských nešvarů a hříchů. My lidé rádi pomlouváme, rádi ukazujeme své bližní v tom horším světle. Rádi mluvíme o jejich slabostech a prohrách a pádech. Rádi se stavíme do role soudců: *Ten to zase pohnojil!* A není nám vzdálená ani role proroků: *Ta už zkrátka lepší nebude.* A role pamětníků je nám také blízká: *Ted', jak ho znáš ty, to už je dobré... Ale kdybys ho viděl před pěti lety – to byl lump!*

Takové řeči nám dělají radost hlavně proto, že najednou ti druzí vypadají hůř než my. Druhého shodíme a na jeho místo se postavíme my sami. Ale nemusíme zrovna aktivně pomlouvat. Zlé je už pomluvám dopřát sluchu. Vyslechnout pomlouvače. Naslouchat tomu, kdo očerňuje druhé lidi. Jak si stýská Luther: *Je to rozšířená, škodlivá pohroma, že o bližních každý poslouchá raději zlé než dobré. Jsme tak zlí, že na jedné straně nemůžeme snést, když někdo roznáší špatnosti o nás, každý by chtěl, aby zrovna o něm celý svět říkal jen to nejlepší – ale zároveň nesneseme, když se to nejlepší říká o druhých.* Možná by někdo mohl namítnout: *Ale vždyť to, co se*

povídá, je pravda! A pravda má vyjít najevo. Je správné, když se lidé dovědí, co je tamten za dacana a tamta za podvodnici. Je přece dobře, když se roznese, co tamten je ve skutečnosti zač.

Na to by nám Luther znovu odpověděl takto: *Je velký rozdíl mezi vědomím o hříchu a souzením hříchu. Vědět o hříchu sice můžeš, ale soudit ti nepřísluší. Mohu vidět a slyšet, že můj bližní hřeší, ale nemám žádné oprávnění, abych ho uvedl do řeči před jinými. Když se tedy dám do soudů a odsudků, upadám do hříchu, který je větší než hřích mého bližního. Učiň si tedy z uší hrob a zahrabej, co (o druhém) víš.*

A v tom prvním čtení se nás Ježíš ptá: Kolikrát jste našli odvahu jít za vašim bližním a mezi čtyřma očima jej pokárat, víte-li, že dělá něco, co se neslučuje s Božími cestami? A kolikrát jste raději za ním nešli, nepokárali ho v soukromí. Ale o jeho nedostacích jste mluvili s kdekým, rozebírali jeho poklesky a pády donekonečna se všemi ostatními – jen ne s tím, kterého se to týká. *Když tvůj bratr zhřeší, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dala-li si říci, získal jsi svého bratra.* (Mt 18,15) To nám radí Boží Syn.

Ovšem občas se vyskytnou i odvážní samospravedliví „pravdomluvkové“, kteří si neberou servítky a dokážou vmést pravdu do očí komukoli, kdykoli a kdekoli. Těm je třeba připomenout, že Ježíš říká: *Mezi čtyřma očima!* Ne veřejně druhého zostudit. Ale soukromě napomenout. Pravda bolí, i když je sdělena ohleduplně a intimně.

A také že cílem není druhého ztratit, zatvrdit, naštvat, pohanit - ale znovu *získat!* A to se povede jen tehdy, když člověk bude mluvit s druhým opravdu citlivě a s láskou. Pravda totiž vždycky souvisí s láskou. Pravda bez lásky k bližnímu je ďábelský podnik! Říkám-li někomu do očí pravdu, napomínám-li jej, a přitom ho nemiluji jako bratra, neplním v té chvíli Boží vůli.

Dietrich Bonhoeffer připomíná, že my, křesťané, máme hříchy druhých zahalovat. Vždyť přece i Hospodin, než vyhnal z ráje Adama a Evu, přioděl je, zahalil je. A když už zlé věci z člověka nelze snadno vymýtít, měly by být zahaleny před veřejností. Jsme hříšní lidé a není dobré ani nutné, aby o nás všichni všechno špatné věděli. To si Bůh nepřeje. Před tím nás chrání.

Vždyť kolikrát můj úsudek o druhém člověku ovlivnily řeči jiných lidí! Kolikrát jsem se dozvěděl něco, co jsem vědět nechtěl a neměl. A když jsem se s tím pomluveným člověkem pak setkal, nemohl jsem přestat myslet na to, co o něm vím. Aniž by on tušil, že něco vím... Ne! To je zlé! To je vskutku ďábelský výmysl. I kdyby to byla tisíckrát pravda, má být zahalena! Proto nám Bůh radí, abychom nešířili klepy a pomluvy o druhých lidech – ani ty pravdivé. Ale neměli bychom jim ani naslouchat.

Jak doporučuje Luther (slibuji, dnes ho cituji naposledy): *Zkrátka: co je tajné, mělo by zůstat tajné... Pokud se tedy setkáš s nějakou nevymáchanou hubou, která jiného přivádí do řeči a pomlouvá, zčerstva to jejímu nositeli pověz mezi čtyřma očima tak, že zčervená hanbou. Potom bude držet kušnu mnohý, který by jinak ubohého člověka přivedl do řeči, z nichž by stěží mohl vyváznout. O čest a dobré jméno lze člověka připravit raz dva, ale znovu mu je vrátit, to už tak snadné není.* Myslím si, že právě naše dnešní kultura se živí klepy a domněnkami a vyloženými smyšlenkami. Mezi pravdou a lží žádná hranice neleží. A tajemství je sprosté slovo. Všechno totiž musí být přístupné veřejnosti, všichni musí vědět všechno o všech. A i když nic nevědí, předstírají, že vědí... V knize Deuteronomium zní toto dnešní přikázání trochu jinak: *Nevydáš proti bližnímu svému prázdné, nicotné svědectví.* (Dt 5,20) I slova, která zdánlivě nemusí být zlá a křivá a negativní, ale jen jaksi bez obsahu – i tato slova Bůh zapovídá. Protože i prázdná mluva může bližního poškodit.

Právě my, křesťané, bychom měli žít a prohlubovat jakousi kontra-kulturu. Mluvit o druhých dobře, anebo o nich nemluvit vůbec. A když napomínat, pak důsledně mezi čtyřma očima. Jen tak se osvědčíme jako pravdiví svědkové a Kristovi následovníci.

Milí bratři, milé sestry, začali jsme příběhem o znamenitém židovi. Budeme pomalu končit příběhem o znamenitém pohanovi: Sókratovi. Jednou přiběhl za Sókratem člověk a řekl: „Musím ti povědět něco o tvém příteli!“ „Dost!“ řekl Sókrates. „Prosel si to, co mi chceš říct, přes tři síta?“ „Jaká tři síta máš na mysli?“ Sokrates odpověděl: „Prvé síto je pravda. Přezkoumal jsi, zda je to, co mi chceš povědět, pravdivé?“ – „Ne, jenom jsem to slyšel.“ – „Druhé síto je dobro. Je to, co mi chceš říci, dobré?“ – „Naopak...“ „Použijme tedy třetího síta: Je nezbytné, abych se to dozvěděl?“ – „Ne, není to nezbytné!“ – „Nuže,“ zasmál se Sokrates, „když to, co mi chceš říci, není ani pravdivé, ani dobré, ani nezbytné, pochovej to a nezatěžuj tím ani sebe, ani mne.“

Tím největším vzorem i posilou k takovému jednání a mluvení je nám ale Ježíš Kristus. Ještě na kříži, pár hodin po nespravedlivém soudu, prosí Otce o milosrdenství pro ty, kteří se mu vysmívají a radují se z jeho hrůzného konce: *Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.* Nenadává jim. Nepomlouvá je. Přimlouvá se za ně u Boha.

A tak i každému z nás odpouští a zakrývá naše hříchy. A rád nás vidí v lepším světle, než kolikrát ve skutečnosti jsme. A když nás kárá, pak intimně: v srdci každého z nás, abychom měli možnost napravit se – bez toho, aby o našich pádech nutně museli vědět druzí lidé okolo. Takový je Kristus k nám. Takoví smíme být i my k druhým lidem.

Modleme se: *Pane Ježíši Kriste, uvědomujeme si a vyznáváme, že se nám často nedaří zkrotit náš jazyk. Prosíme tě, abychom v síle tvého Ducha, Ducha pravdy, mohli být pravdivými svědky. Dej, ať dokážeme o druhých mluvit dobře. Dej, ať u nás mnohá tajemství končí. Dej, ať se vzájemným laskavým napomínáním udržujeme na společné cestě za tebou. Amen.*